

Poezia nunților de pe Fisculaș de Vasile Bele

Construită printr-o variantă a tehnicii *povestirii în ramă*, **Poezia nunților pe Fisculaș** de Vasile Bele privește evenimentele prin prisma unui narator-raisonneur, *starostele*, martorul și organizatorul unor momente-cheie ale destinului – nunta și numeroasele sale variante. Spațiul, timpul și mentalitățile sunt elemente hotărâtoare în creionarea diverselor moduri de organizare. De la formele cu caracter puternic tradiționalist, până la variantele hibridizate, generate de-a lungul timpului de o citadinizare forțată și nu de puține ori prost asimilată, la ”tradiția” urbană, versurile prezente în această carte acoperă toată această arie. Structura cărții, pe capitole, urmează ritualul nunților din așa-zisa zonă a Fisculașului, cuprinsă între Țara Lăpușului, Țara Chioarului și Maramureșul Istoric. Maramureșul, în general, este o zonă destul de eterogenă la nivelul obiceiurilor, cu diferențe semnificative între zona Maramureșului Istoric, Țara Lăpușului, a Chioarului și a Codrului. Acest perimetru, Fisculaș, (zonă, pare-se, scutită o perioadă de plata unor taxe, în trecut), este, însă, destul de omogen. Formă a poeziei populare, aceste cântece de nuntă își asumă, firesc, elemente din *structura basmică*. Tot ce are legătură cu fastul, vine din fabulosul curții împărătești, transferat, temporar, unui moment privilegiat. Chematul la nuntă, primul capitol, instituie deja atmosfera de basm: ”Ce vrem noi să povestim?/ Vrem solia să vă vestim!/ De la al nostru împărat,/ Ce-nspire dumneavoastră ne-a mânat,/ Să venim neapărat./ Deci, vrem să lăsăm solie,/ De la a noastră împărăție,/ Să veniți neapărat./ Sâmbătă pe înserat,/ La al nostru împărat.”

Capitolul al II-lea, Dialogul între starosti, continuă evenimentele cu personaje mutate din cotidian în fabulos, pentru a eterniza momentul, pentru a-i sublinia starea de grație. Omul de rând este împăratul acelor zile: ”**Starostele miresei:** Poți să bați tu câtu-i vrea,/ Nu deschide nimenea./ Nimeni din acest palat,/ Afară de împărat,/ N-are cheie să deschidă,/ Poate afară să ningă...” Următorul capitol, Acașă... la mire! schițează abundența bucatelor care va urma la petrecerea de nuntă. Indiferent de statutul social în comunitatea din care familiile implicate fac parte, în acea perioadă li se acordă tuturor un statut privilegiat: ”Iată, oameni de aleasă omenie/ Adunați la această veselie/ În curte, la această familie de bocotani/ S-aibă noroc și mulți ani!/ Bocotănia să le sporească,/ Ei să nu îmbătrânească,/ Ci mereu să-ntinerească. /Mesele sunt încărcate/ Cu atâta bunătate/ Este atâta mâncare,/ Este horincuță tare...” Târguitul miresei este reminiscența unui ritual în care căsătoriile aveau în primul rând un scop politico-economic. Imaginea idealizată, plină de simboluri florale, este foarte asemănătoare cu poezia medievală a trubadurilor, care, la rândul ei, este o stilizare, o rafinare a celei populare: ”Că mirele înainte de plecat/ Tare mult s-o laudat/ C-o văzut într-o grădină/ O floare de farmec plină/ Floare care se-ofilește/ și pământul nu-i priește/ O floare ca un boboc/ Ce nu-i priește în loc [...]Floarea asta din grădină/ Dați-ne-o pe-a noastră mână/ Dați-ne-o neapărat/ Pentru-al nostru împărat/ S-o-ngrijească dumnealui/ Acolo-n palatul lui...” Ca în imagologia trubadurescă medievală, femininul florii este laitmotiv, indiferent de zonă. Iar viitorul stăpân al ei este *împăratul*. Întreg ritualul se petrece la acest nivel: ”De floare mult am vorbit/ Împăratu-i necăjit/ Că nimeni n-o venit/ Să-i aducă aici floarea/ și să-i treacă supărarea.” Cum spune poezia de început din capitolul La mireasă, nunta este pretextul evocării altei nunți, cu care este pusă în termeni de comparație. **Hanul Ancuței** devine casa miresei: ”V-aș ruga, deci prin urmare/ Ca să îmi dați

Frunză verde foi de nuc,
Îmi iau calul și mă duc,
Să mă duc din acest loc,
Unde-i locu cu noroc,
Că norocul dac-ar vrea,
N-aș mai plânge și-aș ofta.
și iar verde ca bobul,
Scumpă floare-i norocu,
Nu se face-n tăt locu.
De s-ar face lână drum,
L-ar câștiga omu bun,
Că și eu l-am sămănat
Într-o margine de sat
și-al meu noroc s-a uscat.

5118

Mândră, mândruleana mea,
Eu ți-oi scrie-o cărticea.
Și-n mijloc, pară de foc,
Că eu n-am avut norocu,
Să fiu cu tine-ntr-un loc.
Cui i-i da-o s-o citească
Lacrimile să-i pornească,
Cum m-au pornit și pe mine,
Când m-am despărțit de tine.

Cântece și orații de nuntă

5119

Chemare la nuntă
(făcută de chemători)

Pentru așa voitori de bine
Și gazde de loc
Ca să le dea Dumnezeu
noroc
Este cuvânt și grai grăit
Pe noi doi bizuit
De la socrul cel mare
De la craiul cel nou
Care-așa zic și grăiesc:
Și pe dumneavoastră la
nuntă vă poftesc
Pe duminică dimineața
La un pahar de băutură
La mai multă voie bună

Cine umblă-n pod și nu hodorogește?

(Fumul)

La un danț, două sau trei
 Câte Dumnezeu le-a rânduli
 Că acolo noi nu putem ști
 Că de-am sta a socoti
 Poate sara ar veni
 Și de-am sta a numără
 Poate sara ne-ar apuca
 De nu vă-ncredeți pe-ale
 noastre cuvinte
 Care le-am spus mai -nainte
 Aici avem struț de busuioc
 Cum poartă craiul cel nou în
 clop
 Și năframă de mătășă
 Cum poartă cinstita mireasă
 Și Dumnezeu să vă trăiască
 Și pe ei și pe dumneavoastră.

(De la Pop Alexandru)

5120

Când merg după nași cântă:
 Pare-mi-se ori s-cude
 Nănaș mare oare unde
 Pare-mi-se ori se vede
 Nănaș mare unde șede.

(De la Achim Aurica)

5121

Chemarea nănașilor la cununie

(făcută de chemători)

Pentru aceea voitori de bine
 Și gazdelor de casă
 Ca Dumnezeu să vă trăiască
 Este-un cuvânt și-un grai
 grăit
 Pe noi doi bizuit
 De la socrul cel mare
 De la craiul cel nou
 Care-așa zice și grăiește
 Și pe dumneavoastră ca
 nănași
 La nuntă vă poștește.

(De la Pop Teodor)

ascultare/ Într-o zi atât de mare/ La vreo patru-cinci cuvinte/ Care-mi vin acum în
 minte./ Două vorbe, trei povești/ Despre nunțile boierești/ Apoi, dacă vreți să
 aflați/ Faceți bine și-ncetați/ Faceți bine și tăceți/ Stați, care pe unde puteți/ Iar
 dacă nu-ncăpeți, / Puneți spatele-n pereți/ și-mpingeți ca să-ncăpeți...“ Naratorul
 e starostele chemat de mireasă pentru a definitiva ritualul. Este Cronicarul
 evenimentului: miresuca ”... o auzit ea despre mine/ Că stărostesc tare bine/ Tare
 bine stărostesc/ și bine le potrivesc...“ Îndemânarea maestrului de ceremonii
 poate transforma etapele nunții într-un eșec sau într-un succes, alături de *socăcița
 mâna-ntâi*. Gastronomica evocată este, de obicei, pantagruelică, tot în spiritul
 morfologiei basmului. Nașii legitimează ceremonialul tot printr-o prezență
 fastuoasă. Moment privilegiat pentru miri, nunta este pentru nuntași moment de
 uitare a cotidianului, pentru că se integrează într-un ceremonial special: ”Când
 vine omul la nuntă/ Toată supărarea-și uită.“

Rugăciunile creștinești, prezente în finalul culegerii, indică o continuare eternă a
 ceremonialului. Sărbătoarea s-a încheiat, momentul a ieșit din mit și trebuie să
 înfrunte realitatea.



Foto: Colecția F. Săteanu, Paști, Cupșeni, 2005

Cine are la început patru picioare, apoi două, apoi trei?

(Omul: copil, adult, bătrân)